

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1972.3.07>

J. SIMM

VEENE ELEMENTE VÖNNU ASULANIMEDES

1. Arheoloogia andmetel elasid inimesed omaaegse Võnnu kihelkonna territooriumil juba vähemalt III aastatuhandel e. m. a. Seda kinnitavad Emajõe alamjooksult sellesse perioodi kuuluvatest Akali ja Kullamäe asulast leitud rohked arheoloogilised muistised.¹ III sajandil m. a. j. ulatus asustus piki Ahja jõe kaldaid Võndu ja Läänistesse. Üldiselt jäi aga Võnnu ümbruskond I aastatuhande esimesel poolel siiski hõredalt asustatuks.² Täiesti asustamata oli IV—XIII sajandini territoorium Ahja jõest ida poole, kus asuvad suured sood ja metsasaared.³

Esimene kirjalik teade vaadeldava ala asulastiku kohta pärineb XIII sajandi lõpust ja selles mainitakse *Kastre* mõisat (ETO, 364). Võnnu kihelkonda (*Wenden*; GU I, 89) märgitakse aastal 1360. E. Tarveli järgi aga on tõenäoline, et kihelkond oli olemas juba XIII sajandi algul. Tema arvates oli kõnesolev ala tollal kahtlemata asustatud, sest seal on teada kaks, kuigi ebamäärase vanusega linnamäge.⁴ Üks nendest asub Melliste külas endise Saare talu maal (*Lingutusmägi*), teine Lääniste külas Kiltre talu maal Ahja jõe läänekaldal.⁵

Rohkem on ürikute teateid asulate kohta XV sajandiist. Haaslava mõisat mainitakse esmakordselt 1417 (*Hazelouwe*; Bfl. I, 89), Rasinat 1418 (*Rasyen*; UB V, 2214), Tamme 1419 (*Tammenpee*; GU I, 223). Sellest ajast on läänikirjades üksikuid teateid ka külade kohta. Ibastet nimetatakse vanades dokumentides 1419 (*Yppas*; GU I, 223), Päkstlet (*Packus*; GU I, 253) ja Uniküla 1431 (*Unnenkul*; GU I, 253), Koorveret 1449 (*Korever*; Bfl. I, 131).

Üksikasjalikumalt saame asulastiku arengut jälgida alles Poola ja Rootsi võimude poolt teostatud revisjonide alusel. Enam-vähem täielikke andmeid vaadeldava ala kohta sisaldab 1582. aasta Poola revisjon, mille järgi suurem osa praegusi külasid oli tollal juba olemas.

2. Valdav enamik asula- ja talunimedest on meie oma algupära, kuid esineb ka vene elemente. Vene asustusest Peipsi läänerannikul on kirjutanud A. Moora ja V. Murel.⁶ Viimane neist on vene asustuse kohta XVII sajandil teinud täpset statistikat, kuid on käesolevate ridade autori arvates jätnud tähele panemata mitu olulist seika, mis-

¹ Л. Ю. Янитс, Поселения эпохи неолита и раннего металла в приустье Эмайыги (Эстонская ССР). Таллин, 1959; vrd. E. V a r e p, Tartu rajooni asulastikust. Rmt.: Tartu rajoonis. Kodu-uurijate seminarikokkutulek 7.—10. juulini 1970. Ettekannete kokkuvõtteid. Tallinn, 1970, lk. 83.

² S. L a u l, Ugandi asustamisest. Rmt.: Tartu rajoonis. Tallinn, 1970, lk. 65.

³ Vt. kaarti asustuse levimise kohta Eesti alal IV kuni XIII sajandini kogumikus «Eesti rahva etnilisest ajaloost» (Tallinn, 1956), lk. 114.

⁴ E. T a r v e l, Sakala ja Ugandi kihelkonnad. «Keel ja Kirjandus» 1968, nr. 10, lk. 588 jj.

⁵ E. T õ n i s s o n, Linnamäed ja maalinnad. Tallinn, 1966, lk. 64.

⁶ Vt. A. M o o r a, Peipsimaa etnilisest ajaloost. Tallinn, 1964, lk. 53—100; V. M u r e l, Vene asustusest Peipsi läänerannikul. Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised, vihik 128. Geograafia-alaseid töid. Tartu, 1962, lk. 142—149.

tõttu tema andmeid sissetulnukate etnilise kuuluvuse kohta ei saa päris õigeks lugeda.⁷ Muidugi oli ka XVII sajandil Peipsi läänerannikul vene elanikke, kuid mitte sellisel hulgal, nagu arvab V. Murel.

Intensiivsem vene elanike sissevool Latgalest, Novgorodi ja Tveri kubermangust Peipsi läänerannikule leidis aset ikkagi XVIII sajandil, pärast seda, kui Eestimaa ja Liivimaa olid 1721. aastal Venemaa külge liidetud.⁸ Seda kinnitab Võnnu kihelkonna asustusalaane toponüümikagi. Kunagi pärast mainitud aastat tekkis Kastre mõisast umbes ühe kilomeetri kaugusele Kikkasaare tee äärde *Künnapuu* küla (esimene teadaolev ürikuteade 1732. aastast — *Künnepoa* K.; f.* 3172, nim. 2, s.-ü. 2, l. 29), kus elasid põhiliselt venelased⁹, ja mis nüüdisajaks on hävinud.

Ka Piirissaare lääneosas ei olnud XVIII sajandi keskpaigani venelasi. 1790. aasta spetsifikatsioonid talupoegade varandusliku seisu kohta näitavad, et tollal elasid Piirissaare külas juba venelased.¹⁰ XVIII sajandi lõpu spetsifikatsioonide järgi oli venelasi ka eesti külates. Nii elas 1790. aastal Kokuta külas 9 ja Võobstes 7 venelast.¹¹

3. Alljärgnevalt tuuakse ära Võnnu murrakuuala asustusalased kohanimed, mida on peetud (ka kahtlemisi) vene isikunimedest või apellatiividest lähtunuiks. Nimed esitatakse gruppide kaupa: esiteks külanimed (külaosad, kõrtsid, karjamõisad), teiseks talunimed. Viimased on omakorda rühmadesse jaotatud. Esimesse rühma (A) kuuluvad vene isikunimedest lähtunud talunimed: a) nime lähtekohaks on üksnes vene isikunimi, b) nime häälikuline vastavus isikunimega pole laitmatu; teise (B) — apellatiividest tulenenud talunimed: a) nime lähtekohaks on vene apellatiiv, b) nimi on tulenenud eesti murretes kodunenud vene laensõnast.

Lisaks tänapäeval esinevatele kohanimedele tuuakse ka XVIII ja XIX sajandi revisjonides esinevad lisanimed, mis talunimedena pole käibele tulnud. Nimeartiklites on paralleelidega (//) eraldatud hävinud talud. Tärnikesega (*) on tähistatud nimed, mis tulevad esile üksnes varasemais kirjapanekuis. Talu- ja lisanimede (kui on antud eraldi nimeartiklina) puhul on ürikutest loodud ainult esimene ja viimane esinemine. Toponüümiline võrdlusalusmaterjal talunimedena osas on esitatud ainult Lõuna-Eestist. Kui ollakse enam-vähem kindel, et kohanimi on lähtunud vene keelest, tuuakse vene vaste tulenumismärgi (<) järel. Kahtlastel juhtudel on vene materjal antud lühendi *vrđ.* järel.

4. KÜLANIMED

Kastre m., as. XIII saj. lõpul *Castor* (ETO, 364); 1627 *Wehrbeck oder Castor* (f. 2325, nim. 1, s.-ü. 132 I, l. 106); 1638 *Caster* (LMR, 227); 1684 *Kaster* (f. 308, nim. 2, s.-ü. 14); 1713 *Kastriwallast* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 44); 1758 *Das Private Guth Caster* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239:9, l. 1014); 1798 *Kaster* (Mellin); 1839 *Caster* (Rücker). Nimi esineb ka Pihkva kroonikates, näit. aastal 6988/1480 *костеръ взяша, 7066/1558 А костеръ на Омовъже взяли казаки*. Selle kohta vt. A. Ambus, Lõuna-eeesti kohanimedid Pihkva kroonikais. KK 1960, nr. 12. Kohanime etimoloogiat on käsitletud paljud uurijad. M. J. Eisen («Pühapäevaleht» 20. X 1929, lk. 4) ja L. Kettunen (178) seovad nime ladina-keelse sõnaga *castrum* 'kindlus, kants'. J. Mägiste (Zu einigen fraglichen alten ostseefinnischen Lehnwörtern aus dem Russischen. Lund, 1961, lk. 40 jj.; ARL, 49) ja A. Moora

⁷ Selle kohta vt. lähemalt J. Simm, Piirissaare nimed. «Keel ja Kirjandus» 1971, nr. 6, lk. 352 jj.

⁸ A. Moora, Peipsimaa etnilisest ajaloost, lk. 278.

* Kui arhiivi ei ole märgitud, on tegemist Eesti NSV Riikliku Ajaloo Keskarhiivi fondiga.

⁹ «1826 *Kunapo: Protin Spiridon, Sakalof Andreÿ, Bespolow Iwan, Zetin Prakof Iwannow, Schochin Masey, Moljew Stepan, Moljew Geger, Simkin Ossip*» jne. (F. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:9, l. 42 jj.)

¹⁰ Vt. J. Simm, Piirissaare nimed, lk. 352.

¹¹ «*Kokkota: Mikifer Tarassow, Peter Andreow, Jestifei Iwannow, Naum Tarassow, Alexei Isakow, Iwan Andreow, Iwan Fanafontow, Sirge Iwanow, Jerfim Vasillie; Woibst: Affjanas Wasilli, Wojomo Prokofjiow, Filat Iwanow, Iwan Iwanow, Andrei Federow, Karpantanow, Simon Andreow.*» (F. 1411, nim. 1, s.-ü. 27, l. 10—11.)

(63) ühendavad Kastre nimetuse eesti apellatiiviga *kaster 'kindlus', mis on tulenenud vanavene sõnast *костер*. Sõna oli levinud ka vадja ning isuri murretesse. Seega oleks kõnesolev kohanimi Emajõe alamjooksule kandunud Vадja alalt, sest Mäksalt on leitud kalmistu vадja või vene-vadjapäraste esemetega. Seepärast on täiesti võimalik, et ka Kastre kohal on elanud Peipsi idarannikult tulnud vene-vадja asunikke (Moora, 63). Pealegi on sõna *kaster* tähenduses 'talu, mõis, küla, linn' säilinud setu rahvalauludes, kuid puudub igapäevases kõnes (Must I, 65). Vrd. ka vn in. *Васка Костеръ* (Тупиков, 201). Andmete vähesuse tõttu ei saa alati üht või teist tekkevarianti eelistada. Kuigi eespool toodu on üsna usutav, ei tohi tähele panemata jätta veel teistki võimalust. See kohanimi võiks olla tulenenud ka sks pn. *Coster, Koster*, mis omakorda on lähtunud apellatiivist *koster, kuster* 'kõster'. V. Nissilä näiteks (Etymologische Gruppierung des niederdeutschen Elements in der finnischen Nomenklatur. UAJ XXXI, 1959) on Karjala maa-kitsusel asuva küla *Kostermaa* nime ühendanud esitatud sks perekonnanimesedega. Lõpuks juhtigem tähelepanu sellele, et *Koster* on esinenud ka lisanimena: 1541 *Maddi Koster*, 1543 *Hanno Coster, Peter Koster* (SbGEG 27, lk. 138, 145, 181).

Kosuva as. (*kosova*). 1826 *Karlsberg* (e. *Kossowa-M.*) (Bienenstamm, 287). Vrd. vn in. *Косово* (Тупиков, 593).

Kulpna k. (am. n. *Kriimani*). Vrd. 1839 *Kulkna* (krts.) (Rücker); 1909 *Kultena* (WDK) ja vn in. *Кульпинъ* (Тупиков, 608).

Kurista m., as. (*korista ~ kurista*). 1582 *Korzysc* (SbGEG 22, lk. 35); 1638 *Korista kylla* (LMR, 242); 1684 *Korrista Hoff, Korrista Kylla* (f. 308, nim. 6, s.-ü. 282, i. 1, 9); 1729 *Kurrista Moisa* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 2, l. 20); 1758 *Das Private Guth Kurrista, Dorff Kurrista* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239:8, l. 950, 968); 1798 *Kurrista* (Mellin); 1839 *Kurrista* (Rücker). Vrd. Lai *Kurista* as., m.; Emm *Kurista* k. 1638. a. revisjonis (LMR, 305) on seoses Võnn Kurista mõisaga kirjutatud: «In alten Zeiten hat dar zu gehöret, dasz Landt Nachtell welches jetzo nach dem Russischen Namen Korrista genandt wirdt mit Ihren landen, vndt Mühlen, so jetzo vnter Aya gezogen.» Nagu näha, viidatakse tsitaadis *Kurista* nime vene algupärale. Vene apellatiivide hulgast pole nimele aga sobivat vastet õnnestunud leida. Nime varasemaid kirjapanekuid arvestades (1582 *Korzysc*) vrd. vn sõna *корысть* 'жадность къ деньгамъ, къ богатству, любостяжение, падкость на барышь' (Даль II, 171). L. Kettunen (210, 231) peab võimalikuks *Kurista* tuletamist tagjanimest (*kuristaja ← kuristama*). Märkimisväärt on, et Lai *Kurista* lählekohaks on tõenäoliselt omaniku perekonnanimi *Coristal* (vt. Pall, 94).

***Lambi** krjm. 1734 *Lambi k.* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 2, l. 36, 45); 1795 *Der Hoflage Lambi* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:2, l. 5); 1826 *Lambi* (Bienenstamm, 288); 1839 *Lampe* (Rücker). Lisanimena tuleb *Lambi* esile Kärša külas, vrd. 1744 *Auf Leppikesse Paafs Land Lambi Peter* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 789), samuti Leevis 1744 *Auf Lampi Perusk und Letti Hans Land Letti Hans* (l. 824). Vrd. Puh, Kam, Röp *Lambi t.* < *lamp* : *lambi* iis, S, L, K, I 'lame, laug, tasane', Jäm, VII, Mär, Kse, Tor, Juu, JMd, Kuu, VNg, Lüg, KJn, Hls, Krk *lampkatus*. Vrd. ka vn in. *Евламный* (Петровский, 103).

***Lavatsi** k. Tänapäeval kuuluvad Lavatsi küla moodustanud talud Poka koosseisu. 1782 *Lawazi, Lawazzi* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 11, l. 4); 1805 *Dorf Lawatzi* (s.-ü. 30, l. 1); 1821 *Lawatski külla* (s.-ü. 16, l. 4). *Lavatsi t.* Poka 1713 (meetrikaraamat) *Lawatze Papo* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 47); 1826 *Lawatzi* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:15, l. 3). *Lavatsi järve*, 1821 *Lawatski jerw* (l. 1411, nim. 1, s.-ü. 16, l. 4). Varem on kohanimi kirja pandud kahte moodi: *Lavatsi* ja *Lavatski*. Viimane nimekuju võiks viidata vene keelele, kus sufiks *-к-* on üsna levinud (vt. näit. Грамматика русского языка I. M., 1952). Kui järve nimi on primaarne, siis sobiks nime vasteks vn *ловецкий* 'рыболовный или рыбацкий' (Даль II, 261).

***Logina** k. Tänapäeval kuuluvad Logina küla moodustanud talud Alaküla koosseisu. 1715 *loginalt* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 55); 1731 *Loggina K.* (s.-ü. 2, l. 24); 1758 *Dorff Loggina* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239:11, l. 1260); 1798 *Loggina* (Mellin). *Loggina t.*, Alaküla 1715 (meetrikaraamat) *Logina Paap* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 153); 1826 *Loggina* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:13, l. 17). Uniküla 1744 *Auf Salla Johannis Land Iwañ Loginoff, Auf Suska Mattis nebst Körtzi Thomas Land Loggina Johañ* (VARKA,

f. 274, nim. 11, s.-ü. 211, l. 1022—1023); 1826 *Logina* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 30, l. 30). < in., vñ *Логин, Дмитрок Логинов* 1563, *Игнатко Логинов* 1563 (Nissilä DALG, 47); *Лугинъ, Иванъ Л-ъ* 1500 (Тупиков, 629). Ida-Karjala kohanimesed on in. *Login* laialt levinud: *loginoja* (Riipuškala), *loginandärvö* (Prääžä), *loginorroónitud* (Kukkajärvi), *loginarkülä* (Prääžä) (Nissilä DALG, 47).

Lootvina k. (*luutvina*). 1557 *Lotffin* (LVA, f. 7402, nim. 2, s.-ü. 17, l. 84); 1582 *Lotwin* (SbGEG 22, lk. 34); 1627 *Luttwin, Ludwin* (DL, 52); 1638 *Lothwin* (LMR, 81); 1715 *lohtwinnast* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 54); 1758 *Dorff Lothwen* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239:11, l. 1233); 1798 *Lootwiina* (Mellin); 1826 *Lotwina* (Bienenstamm, 288); 1839 *Lothwen* (Rücker). Vrd. samas külas 1627 *Luttwin Iwann* (Russ.) (DL, 52); 1758 *Auf Lottwinna Jacob und Peters Land Wirga Hans* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239:11, l. 1254). Arvestades, et vene külanimed sufiksiga *-in-* on moodustunud isiku- või hüüdnimedest (vt. A. И. Лебедева, Словообразование в псковской топонимике. Уч. зап. Лен. гос. унив. 198, сер. филолог. наук, вып. 24. Л., 1956, lk. 17 jj.), võiksime külanime ühendada mingi vene isikunimega. Liialtigi on 1627. aastal samas külas elanud venelane *Luttwin Iwann*. Vrd. vñ in. *Лутовининь* (Тупиков, 630); *Людинь, Ludwin* (Морошкин, 115).

Meža k. XIX sajandi vene kaartidel on Piirissaart märgitud nimega *Межа*. Algselt märkis nimi küla: 1744 *Dorff Jawel oder Meschi* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 913—914); 1850 *Dorff Meschi* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 151 II, l. 3); 1858 *Meschÿ* (s.-ü. 153:4, tiitelleht). Tegemist on *Piiriküla* vene nimetusega. < vñ *межа* 'piir, põllupeenar' (vt. Pall, 152 sub Mäza loomus). Nime kohta pikemalt vt. J. Simm, Piirissaare nimed. KK 1971.

Miina as. Tänapäeva Piiriküla. Miina t. Mäletjärve 1738 *Hinrich Minna* (f. 1383, nim. 1, s.-ü. 12, l. 2); 1826 *Mina Michel, Mina Mert, Mina Toffer, Mina Jacob, Mina Jaan* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:8, l. 9, 16, 17, 19—20). < vñ in. *Miina* (vt. Pall, 141).

Ondova k. Terikeste küla kirdeosa rahvalik nimi. Vrd. krj in. *Onto(i), Ontto(i)*, рп. *Ontonen* < vñ *Антон, Антониуй* (Nissilä Vir., 67—68).

*Parve krts. 1744 *Parwa Krug* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 976); 1798 *Parwe* (Mellin). *Parve, Vana-Kastre 1744 *Auf Petra Jaack und Parwe Hans Land Wirro Jürri Märt* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 979); 1758 *Auf Petra Jaack und Farwe Hans Land Wirro Märt* (nim. 1, s.-ü. 239:9, l. 1093). *Parve* krts asus Emajõe ääres ülesõidukohal. Seepärast tuleb lähtuda apellatiivist *parv, -e*. Talupoja lisanime puhul võiks arvesse tulla ka isikunimi. Vrd. vñ in. *Парфений* (Морошкин, 148; vt. ka Pall, 174).

Rasina m., as. 1418 (*dorf zu Rasyen* (UB V, 2214); 1582 *Razyn* (SbGEG 22, lk. 42); 1627 *Klein Rasin, Gross Rasin* (DL, 54); 1638 *Raszinhoff, grosze Dorff Rasina, kleine Dorff Raszina* (LMR, 250, 252); 1688 *Rassins Hoff* (LVA, f. 7400, nim. 1, s.-ü. 79, l. 3); 1729 *Rasina küllast* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 2, l. 20); 1758 *Das Private Guth Rasin* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239:9, l. 1047); 1798 *Rasin* (Mellin); 1839 *Rasin* (m., k.) (Rücker). Vrd. *Rasina t., *Mets-Agali 1790 *Rasina Peter, Rasina Jaack* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 29, l. 1); 1826 *Sinka jetzt Rasina* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:9, l. 8). M. J. Eisen on nime etümoloogiat käsitledes («Pühapäevaleht» 2. VI 1929, 1) oletamisi pidanud seda algselt liitnimeks, siis *Rasinaho, kus tüveks *rasi* 'ale, kütis'. Seletus on liialt konstrueeritud. Pealegi ei kinnita seda ükski nime varasem kirjanek. Vrd. vñ in. *Рязинъ, Разинъ, Рязинъ* (Тупиков, 718, 720, 735); *Расина, Расина, Rasina* (Морошкин, 165). Nimestruktuurilt vt. *Logina, Lootvina*.

Salatski k. Piirissaarel asuva vene elanikkonnaga Žalatško küla eestipärane nimi. Vrd. 1721 *Schalatskÿ külla* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 17, l. 19). Vt. Žalatško k.

Žalatško k. Vene elanikkonnaga küla Piirissaarel. Nimi esineb esmakordselt Pihkva kroonikates, kuid seal kogu saare tähenduses: 1370 *Желачко*; 1459 *Жолочко, на Жалочке*; 1460 *Жолоцко*; 1461 *Жалачко* jne. See Piirissaare nimi on arvatavasti seotud ida poolt Peipsisse subuva *Zeltša* (*Желча*) jõe nimega. Külast saarel on esimest korda Pihkva kroonikates juttu 1371. aastal. Siis esineb ta nimega *Жолч ~ Желч*. Et küla nime jõe nimest eristada, liideti esimesele deminutiivsufiks. Aegade jooksul kandus

küla nimi üle kogu saarele. Kohanimede *Желча, Желачек* ja *Жалачко* etimoloogiat on seotud sõnaga *желчь* 'sapp' ja kollase värvusega (jõe põhja ja vee värvuse järgi), vrd. *желтый* 'kollane'. Nime kohta pikemalt vt. J. Siim, Piirissaare nimed. KK 1971.

Terepi k. Vrd. Iis *Terepi* k. (*Sõrumäe* küla pralleelnimi, mida kasutasid venelased); Rär *Terepi* t. < vn *теребѣ*, 'росчисть изъ-подъ кустарника, зарослей' (Даль IV, 400).

Terepinukk. Terepi küla rahvalik pralleelnimi. Vt. Terepi + *nukk* (: *nuka*) 'nurk'.

Toona k. (*toona* ~ *toña* ~ *tooni*). Küla Piirissaarel. < vn *тоня* 'ватара, рыбалка; рыболовня, рыбацый стань, притонъ, станознице, промыслъ; рыбная ловля, неводное рыболовное заведение и самое мѣсто это' (Даль IV, 415).

Trioliin. Akste küla ühe osa ja Liispõllu küla rahvalik nimi. V. Pall (247 *sub* Truju t.) ühendab TMr *Truiu linna* (end. Kavastu mõisa moonamajad) küsimärgiliselt vn sõnaga *строй* (дома в строю). Seletus näib olevat õige, sest Akste popsimajad ja Liispõllu metsatööliste elamud asuvad sirges reas. Teiseks komponendiks eL *liin* 'linn'.

Tsolna k. (*tsol'na*). Alaküla rahvalik nimi. Vörd. Võn Piirissaare *tsol'l*, g. *tsol'li* ~ *tsol'na* 'mõlaga tõugatav lamedapõhjaline lootsik, küna' < vn *челнѣ* 'лодочка однодеревка, долбушка, долбанецъ, каюкъ, дубокъ' (Даль IV, 587; vrd. Must I, 342).

Vana-Kastre k. 1715 *wañast kastrist* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 53); 1744 *Dorff Wanna Caster oder Allenthurm* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 977–978); 1798 *Wañakastre* (Mellin); 1839 *Kastra* (Rücker). Vt. Kastre.

5. TALUNIMED

A. Isikunimedest lähtunud talunimed

a. Talunime lähtekohana on mõeldav üksnes vene isikunimi

Ivani t. Ahja-Metsküla 1713 (meetrikaraamat) *Iwani Hansi poig Jaak* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 47); 1826 *Iwani* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 51) // Leevi 1744 *Auf Iwañ Hans Land Iwan Hans* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 824); 1826 *Iwann* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:12, l. 33). Sarakuste 1744 *Auf Kerrāma Hinrich Sicka Peter und Kerranna Jürgens Land Iwanni Jürri Iwanni Märt* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 832); 1826 *Iwanny jetzt Wahj* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:17, l. 6). Lisanimena tuleb *Ivani* esile veel Akstes (1715), Kastmekojas (1805), Mäletjärves (1744), Rasinas (1811) ja Tammel (1782). < vn in. *Иван*.

***Karessimo** t. Ahja-Metsküla 1811 *Karressemi Andres* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 60, l. 33); 1826 *Karressimo* (nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 49–50). < vn in. *Герасим, Карасѣ* (Тупиков, 174); krj in. *karassima* < vn *Gerasim* (Nissilä Vir., 205).

Kliima t. Uniküla 1744 *Auf Pitka Lauers Land Jækim Klin* (VARKA, f. 274, nim. 11, s.-ü. 211, l. 1027); 1839 *Klima* (Rücker). Lisanimena esineb *Kliima* Kuidjärvel (1744), Sarakustes (1744), Vana-Kastes (1738). Vrd. Vas *Kliima* k.; Rär *Kliima* t. < vn in. *Клим*. Vrd. ka *Клима, Климата, Климе* (Морошкин, 100).

Kriisa t. Kärsa (am. n. *Kurika*). < in., vn *Гриша*; vrd. Rajandi, 68; Pall, 85.

***Kriska**. Võõbste 1758 *Auf Hallikas Paap und Halter Jaaks Land... Griska Jaan; Auf Wirro Hans Land... Grieska Jaack* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239:9, l. 1033–1034). < in. *Kriska* < vn *Гришка*. Vrd. Rajandi, 68; Pall, 86.

Kusma t. Ahja-Metsküla 1714 (meetrikaraamat) *Kusma Hans* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 49); 1821 *Kusma Peep* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 175, l. 24). Akste 1805 *Kusma Peep* (s.-ü. 173, l. 5); 1826 *Kusma* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 25). Lisanimena esineb *Kusma* Kärsal (1744) ja Pedaspääl (1805). < in., vn *Кузьма*. Vt. ka Pall, 96.

***Mikita**. Imste 1627 *Mickiit* (Russ) (DL, 51); 1744 *Auf Solneri Johāns Land Conrads Wittwe Mickita Peter* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 809). < in., vn *Мукита* ~ *Мукита* (Baecklund, 185).

***Miska**. Ahja-Metsküla 1744 *Auf Michel Hans und Jacobi Caspers Land... Miska Märt* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 792); 1758 *Auf Michel Hans und Jacobi Caspers Land... Miska Märt* (nim. 1, s.-ü. 239:8, l. 929). Vrd. Ote *Miska* k. (Nõuni k. üks osa); Se *Miska* t. < in., vn *Мушка* < *Мухаил* (Петровский, 326).

***Nestra** t. Kägari 1744 *Auf Keggare Henno Land...* Einwohner Oxi Jürri nebst Frantz Nestra Land (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 892–893); 1826 *Nestra* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:9, l. 10). Lisanimena esineb *Nestra* Hammastes (1744). < in., vrd. vn *Нестер, Нестор* (Петровский, 164–165).

Oleski t. Lootvina 1805 *Olleskj Peter* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 138c, l. 2); 1839 *Olleski* (Rücker). Vrd. Puh, Nõo, TMr, Plv *Oleski* t. < vn *Алешка*. Vrd. Pall, 163–164; Kettunen, 338; Rajandi, 139 pn. *Olesk* < vn *Олеша* (= Алеша); Тупигов, 40 *Олешко Максимов*.

Ossepi t. Paluküla 1805 *Ossipa Hindrik, Ossipa Marcus* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 132d, l. 1); 1834 *Ossipa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 148:5, l. 15). <vn in. *Ocup* < *Иосиф* (Baecklund, 151; Петровский, 171; vrd. ka Kettunen, 164).

***Rodi**. Valgesoo 1638 *Roddj Iwan (Ein Rusze)* (LMR, 246); 1758 *Auf Roddi Iwan Peters Land Rodima Peep* (VARKA, f. 274, nim. 1, s.-ü. 239:8, l. 935). Vrd. Rõu *Rodi* t., vn in. *Родя, Родюшка, Родюк* (Морошкин, 168). V. Nissilä (Vir., 71) on krj *Rotinjärvi* k. (vn *Родиярви*) nime ühendanud krj in. *Roti (Rodi)* ja eespool toodud vn nime-dega.

Saava t. Ahja-Metsküla 1744 (*Einwohner*) *Sawa Peter* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 794); 1826 *Saawa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 50). Akste 1714 (meetrikaaraamat) *Sawa Jako* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 51); 1826 *Sawa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 24) // *Ahja k. 1816 *Sawa Hindrich Jahns* (s.-ü. 146:13, l. 6); 1826 *Saawa* (s.-ü. 147:7, l. 10). Lisanimena esineb *Saava* Imste (1805), Kärssa (1714), Lääniste (1821) ja Viisli (1816) külas. Vrd. VJg *Saava* k.; Nõo, Plv *Saava* t. L. Kettunen (259) on ühendanud Äks *Saava* t. verbiga *saama*. Ta toob võrdluseks veel sm pn. *Saavalainen*. V. Pall (214) peab siiski tõenäolisemaks lähtumist vn in. *Saava* < *Savvei* (Mägiste EI). Võrdluseks toob ta krj *Saavankylä* < krj in. *Saava* < vn *Savva, Sava, Savo, Savvatij* (Nissilä DALG, 70).

***Safka**. Ibaste 1744 *Auf Safka Hans Land Penti Michel* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 810); Kärssa 1744 *Auf Safka Mick, Jürgen und dito Christian Land Karro Mick* (l. 789). < vn in. *Savka* < *Савва* (Петровский, 351).

***Semmeni** t. Ahja-Metsküla 1816 *Semēni Peter Merts S.* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:13, l. 56); 1826 *Semmeni* (s.-ü. 147:7, l. 52). Lisanimena esineb *Semmeni* veel Akstes (1805) ja Valgesoos (1758). Vrd. Ote, Vas, Se *Semmeni* t. < in. *Semmen* (Rajandi, 218) < vn *Семён*.

Sentka t. Tamme 1738 *Senka Jack* (f. 567, nim. 3, s.-ü. 77, l. 13); 1826 *Sintka* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:9, l. 16) // *Mets-Agali 1744 *Auf Thoma Hinrich Land...* *Senka Jürgens Land* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 892); 1826 *Sinka jetzt Rasina* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:9, l. 8). Vrd. Hls *Sinka* t.; Rõu *Sintka* t. < in., vn *Сенька* (Морошкин, 177); *Синка* (Петровский, 357).

Serge t. Agali (am. n. Tuule). Rahvalik paralleelnimi veel *Putani*. < vn in. *Serga, Серго* < *Сергей* (Петровский, 355).

Simpka t. Koorvere (rk. n. Puustuse) 1714 (meetrikaaraamat) *Simka Michli poig Petter* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 52); 1826 *Simka* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:10, l. 10). Vrd. Se *Simka* t. < in., vn *Симка, Симко* (Морошкин, 178).

***Soroka**. Ahunapalu 1790 *Soroko Paap* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 27, l. 3); 1811 *Soroka Hans* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:4, l. 17). Lisanimena esineb *Soroka* veel *Leegu (1744) ja Vööbste (1744) külas. < in., vn *Soroka* (Морошкин, 183).

***Terani**. Kokuta 1744 *Auf Terrane Hinrich und Rēmans Land Reicka Mikita* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 922); 1758 *Auf Terran Hinrich und Remmans Land Willestre Juchum* (nim. 1, s.-ü. 239:9, l. 1036). Lisanimena esineb *Terani* peale Kokuta veel Kaagveres (1738) ja Vööbstes (1718). Vrd. Ote, Plv *Terani* t. < in. *Teran*, g. *Terani* (d) Wiedemann; *Teran* (= Stefanus) ~ *Теро* (Mägiste EI); vn *Тепанъ* (Морошкин, 192).

***Timuska** t. Leevi 1715 (meetrikaaraamat) *Timuski Jakkabi poig Wilipp* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 53); 1826 *Timuska* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:12, l. 34); vrd. Trv, Nõo, Plv *Timuski* t. < in., vn *Тимошка* < *Тимофей* (Петровский, 365).

Vasila t. Päkste 1782 *Wassilli Thomas* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 63, l. 12); 1826 *Wassila* (nim. 2, s.-ü. 147:11, l. 17). Tamme 1782 *Wassille Jaan* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 11, l. 2); 1826 *Wassilla jetzt Wollý* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:9, l. 17) // *Peetri-Jaagu 1782 *Wassille Mick* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 11, l. 3); 1826 *Wassilla* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:9, l. 18). < in., vt. Pall, 270: vn *Василий*, vrd. Mägiste (EI) *Vass/el, -la; Vassil, -a* (1599 *Waslo Mady*; = Vassiili, Basileus) (Rajandi, 36).

b. Talunime häälikuline vastavus isikunimega pole küllalt laitmatu või nimele on võimalik esitada nii häälikulise kui ka tähendusliku külje järgi isikunimelise vaste kõrval ka apellatiivne vaste

***Abeniku** t. Valgesoo 1811 *Abbeniko Jaan* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 60, l. 18); 1826 *Abbeniko* (nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 29). Võnnu 1805 *Abbanicko Peter* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 137d, l. 4); 1826 *Abbeniko* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:18, l. 9). Lisanimena esineb *Abeniku* veel Noorits-Metskülas (1811). < In., vrd. VNg, S, Kse, Var, Tõs, PJG, Juu, Lai, KJn, Trm, Kod, M, Ran *abenik, g. abeniku*; San, Kan *abõnik, g. abõniku*; Har, Rõu, Plv, Vas, Se *habõnik, g. habõniku* 'habemik, habemega mees'. Vrd. siiski ka vn in. *Абникъ* (Морошкин, 1). Et nimi on suhteliselt hiline, siis on tõenäoliselt tegemist ikkagi esimese võimalusega.

***Hanina**. Kõkuta 1744 *Auf Hannina Peep und Locko Märts Land Philister Michel* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 922); 1758 *Auf Rusi Tõnnis Land Punckare Michel mit... Hanina Peep und Locko Märts Land* (nim. 1, s.-ü. 239:9, l. 1035—1036). Vrd. vn in. *Ханичъ* (Тупиков, 803).

***Kiisla** t. Lootvina 1715 (meetrika) *Kisla Iwan* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 55); 1826 *Kisla* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:13, l. 9). Lisanimena esineb *Kiisla* veel Rasinas (1744). V. Pall (67) on Kod *Kiisli* küla, veski ja talu nimele küsimärgiliselt võrdluseks toonud *kiisel* : *kiisli* 'kaerakile' < vn *кисель* (Даль 'мучнистый студень; человек хилый и вялый'). *Kiisli* oleks tema järgi esinenud lisanimena. Veel toob ta võrdluseks Mägiste (ÄRL, 60) *Kisli Pieth*; Турикови (Тупиков, 179) *Григорий Кисель*; *Нестерко, прозвище Кисель*. Käesoleval juhul on sõna *a*-tüveline. Vrd. *kiisel* : *kiisla (kisla)* Kam, Ote, San, V.

Kooskora t. (*kooskorra*). Noorits-Metsküla 1744 *Auf Koskora Michels Land Koskora Hans* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 801); 1826 *Koskora* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 29). Viisli 1809 *Koskorra Jahn* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 131b, l. 74); 1826 *Koskora* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 34). Lisanimena esineb *Kooskora* veel Kärstal (1811). Vrd. vn in. *Коскаръ* (Морошкин, 103):

Laari-Niitka t. Lääniste. Vrd. 1744 *Auf Nurri Mart und Kübbersep Jacobs Land... Nitka Iwan* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 806—808). < in. *Laar, -i* (Mägiste EI); *Laar* < *Laurentius* (Rajandi, 103) + vn in. ? *Никита ~ Мукига* (Baecklund, 185).

Lodjaski t. Koorvere 1718 (meetrikaraamat) *Lodjaski Jahn* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 63); 1826 *Loddeske* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:10, l. 8). Vrd. vn in. *Лодышка* (Морошкин, 112).

***Maika**. Noorits-Metsküla 1744 *Auf Maika Jaaks Land Punni Jaak* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 802); 1758 *Auf Maika Jaacks Land Punni Jaack* (nim. 1, s.-ü. 239:8, l. 938). Vrd. vn in. *Майка* (ж.) (Морошкин, 117).

***Maksa**. Hammaste 1744 *Auf Musta Hõnno und Thotzi Tõõo Land... Maha Maddis* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 821); 1758 *Auf Musta Heño u. Totzi Tõnno Land... Maha Maddis* (nim. 1, s.-ü. 239:8, l. 972). Vrd. Plv *Maksa* t: ja vn in. *Макс, -a; Макся* < *Максим* (Петровский, 148).

Moloka t. Akste 1627 *Mollocke Mecke, Mollocke Peep* (DL, 52); 1826 *Molloko* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 21). Ahja-Metsküla 1816 *Molloka Peeb Johans* S. (s.-ü. 146:13, l. 58); 1826 *Molloko* (s.-ü. 147:7, l. 53). Poka 1687 *Mellack Andres, Mellack Rein Mick, Mullack Hinno* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 9, l. 1—2); 1826 *Mollok* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:15, l. 10). Lisanimena esineb *Moloka* Ahunapalu (1744), Vanamõisa (1814) ja Viisli (1744) külas. Vrd. Rõn. Plv *Moloka* t. < ? in., vrd. vn *Молко* (1545), *Молоков* (1651) (Тупиков, 254, 648). Häälikulise sarnasuse alusel toogem siiski võrdluseks Trv *moluk*

'hapupiima tükk', Rõu *molok*, *molokas* 'venelaste ja setude õliga valmistatud paas-tutoit', Plv *molohk*, -a, Rõp *molotka* 'piima sisse segatud vedel kamatoit' < vn *молоко* (Must I, 163). Vrd. veel Plv *molohk* 'murakas'.

***Muutra** t. *Porka 1816 *Mutre Jan Tode*, *Mutre Jan* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:15, l. 49, 53); 1838 *Gesinde Mutra* (s.-ü. 153:4, l. 10). Märksõna on toodud Piirissaarel esi-neva perekonnanime järgi. Vrd. vn in. *Мырур* (Морошкин, 132). V. Pall (146) toob Kod *Muutra* talu puhul võrdluseks veel sks pn. *Moder* — *Muther*; *Mutherr* — *Müther* — *Mauder* (Heintze, 211).

***Naruske** t. Uniküla 1627 *Narruschk Ivergen* (*Russe*) (DL, 124); 1826 *Naruske* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 30, l. 26). Vrd. Plv *Naruski* k.; Rõu, Plv, Rõp *Naruski* t. L. Kettunen (EO, 208) toob nimekuju *Naruski* käsitlemisel võrdluseks sõna *narune* 'zertlumpt' ja konstrueerib teise võimaliku lähtekujuna *Narvuski ? Nagu näitab talunime esimene kirjapanek, elas 1627. aastal külas venelane *Narruschk Ivergen*. Sellega vrd. vn in. *Нарушь* (Морошкин, 134); *Михайло Нарушко* (Тупиков, 267).

Pabuta t. (*paabuta*). Mäletjärve 1744 *Auf Pauta Rein und Peters Land Diedrich Hans* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 972); 1834 *Pabut* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 148:2, l. 14). Vrd. vn in. *Бабуха*, *Бабухинь* *Пятой* 1606 (Морошкин, 5).

Paguta t. Pedaspää 1712 (meetrikaraamat) *Paukutaja Jako* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 182); 1826 *Pagutaja* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 55). Sarakuste 1638 *Pauckate toetz* (LMR, 238); 1826 *Paguta* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:17, l. 5). Lisanimena esineb *Paguta* veel Kaagvere mõisa revisjonides (1627) ja Sudaste (1627) külas. Talunime varasemad kirjapanekud viitavad, et kohanimi võib olla tekkinud verbi *paugatama* ~ *paugutama* ja-tegijanimest. *Paugutaja* on ilmselt esinenud lisanimena. Osa vanemaid kirjapanekuid ja tänapäeva kuju annavad alust võrdluseks vn in. *Бакота*, *Бакута* (Морошкин, 6).

***Poska** t. Agali 1744 *Auf Posiko Paaps Land Possako Peer, dito Peter und Michel* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 925); 1826 *Poska* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:9, l. 33). Vrd. Plv *Poska-Leida* t. ja ? vn in. *Боско* (*Bosco*, *Boscho*, *Bosko*) (Морошкин, 24).

***Prugi**. *Ahja k. 1811 *Kurre Pruggi Jaan* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 60, l. 3). Kärša 1744 *Auf Saffa Mick, Jürgen und dito Christian Land...* *Prucki Hinrich* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 789). Vrd. Plv *Pruki* t. ja ? vn in. *Брука* (Морошкин, 28).

***Pudila**. Pedaspää 1744 *Auf Puddila Mart und dito Jaak, mit Palrock Jürgens Land, item auf Paukota Tõõo und Hanso Peedo Land Zachare Ado* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 813). Vrd. vn in. *Будило*, *Будиль*, *Путило* (Морошкин, 29; Тупиков, 67, 326).

Rainova t. Koorvere (am. n. *Lodjaski*). Arvestades seda, et sufiks *-ov-* on tüüpiline vene toponüümikas, võiksime eeldada talunime päritolu vene keelest. < ?

***Rummaski**. *Mustamõisa k. 1744 *Auf Rummaski Land Romaste Pedo und Hain* (VARKA, f. 274, nim. 12, s.-ü. 211, l. 1126); 1758 *Auf Rummaski Land Rummaske Hain und dito Pedo* (nim. 1, s.-ü. 239:11, l. 1254). Vrd. vn in. *Ромаська*, *Ромашка* < *Роман* (Петровский, 349).

Sabali t. Kitse 1744 *Auf Sabbali Paaps Land Petri Märt* (VARKA, f. 274, nim. 11, s.-ü. 211, l. 1025); 1826 *Sabali* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 30, l. 40—41). Vrd. Plv, Se *Sabali* t. < ? in., vn *Sobol'* (Baecklund, 43, 51). Vrd. ka vn *ша(е)баль* 'чочковатая или выбоная дорога' (Даль IV, 617).

***Saunuske**. *Ahja-Kõnnu 1744 *Auf Sanuste Michel, dito Krigola und dito Peters Land Ulckja Thomas* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 804); 1758 *Auf Saunuske Michel und Krigola Peters Land Ulcka Laritz* (nim. 1, s.-ü. 239:8, l. 939). Vrd. vn in. *Санюшка* < *Александр* (Петровский, 352).

***Truga**. Rasina 1744 *Auf Sickuta Michel und Hans Land...* *Truga Johaṅ* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 944); 1758 *Auf Hanckes Micks Land Truga Johann* (nim. 1, s.-ü. 239:9, l. 1061). Vrd. vn in. *Өедко Другъ* (Тупиков, 135); sks in. *Trogo*, *Drugo*, *Trugo*, *Druago*, *Truago*, *Druogo*, *Truogo*, *Trueg*, *Truuko* (Förstemann, 346).

Tsuba t. Valgesoo 1805 *Zubba Marti Peter* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 173, l. 7); 1826 *Zubba* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:7, l. 28). Lisanimena esineb *Tsuba* Ahja-Metskülas (1718). Vrd. vn in. *Суба* (Морошкин, 188); *Шуба* (Тупиков, 449).

***Voitka** t. Tamme 1744 *Auf Wixi oder Kurritz Woitka Land Woitka Peter* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 893); 1826 *Woitka* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:9, l. 15). Lisanimena esineb Kokeküläs (1713). Vrd. Nõo *Voitka* as., t. L. Kettunen (58) rekonstrueerib TMr *Voitka* talu nime käsitledes < *Voidika. Vrd. vn in. *Войка* (Тупиков, 89); *Войкэ, Воико* (Морошкин, 45).

B. Üldnimedest lähtunud talunimed

a. Talunime lähtekohaks on vene apellatiiv

***Kajuri** t. *Porka 1744 *Kaiurri Peep, Kaiori Hans* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 930); 1838 *Gesinde Kajore* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 153:4, l. 2). Märksõna on antud Piirisaaarel levinud perekonnanime järgi. Vrd. vn *каюра* 'Пск. торопыга, юла' (Даль II, 101).

***Konsa** t. Kokuta 1805 *Konso Jukum, Konso Hindrich, Konso Peter* (f. 567, nim. 1, s.-ü. 178, l. 3); 1826 *Konsa* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:9, l. 21). Lisanimena tuleb *Konsa* esile ka Kastre mõisa revisjonides. V. Pall (82) toob Kod *Konsa* t. etimoloogiat käsitledes sellele häälikuliselt sobiva vastena võrdluseks ainult *konts, -a*. Teise võimalusena esitab ta vn *конец* 'lõpp, ots, sopp'. Vrd. 1599 *Konez Andres* (P, 305).

Kõroka t. Kärša (am. n. *Variku*). < ? vn *короткий*.

Putani t. (*putani*). Agali (am. n. *Tuule*). Rahvalik paralleelnimi veel *Serge*. Vrd. vn *путань* 'перепутанный мотъ или комъ нитокъ, веревокъ; все запутанное безтолковое, несвязное, беспорядочное и потому неясное, непонятное' (Даль III, 542).

***Remmesneki**. *Ahja k. 1744 *Auf Rēmesneck Jaacks Land Locko Mattis* (VARKA, f. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 785); 1758 *Auf Rēmesneck Jaack Land Locko Maddis* (nim. 1, s.-ü. 239:8, l. 924). Lääniste 1744 *Auf Rēmenek Peedo Land Kangor Ado* (nim. 9, s.-ü. 211, l. 807); 1758 *Auf Rēmasneck Pedro Land Weber Ado* (nim. 1, s.-ü. 239:8, l. 942). < vn *ремешник* 'рабочий кожевенного производства, специалист по изготовлению ремней' (vt. Толковый словарь русского языка. Под редакцией проф. Д. Н. Ушакова. III. М., 1939, vg. 1335).

***Russi**. Tamme 1744 *Auf Peter Jacobs Land... Russi Iwañ* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 895). < vn *русъ* 'venelane'. Vrd. ka *русый* 'o шерсти, масти, волосахъ: коричневый, свѣтлобурый, средний между чернымъ или каримъ и бѣлокуримъ' (Даль IV, 115).

***Viska**. Tamme 1744 *Auf Wiska Hanso Jacobs Land Rohtsi Jaak* (VARKA, f. 274, nim. 10, s.-ü. 211, l. 893); 1758 *Auf Wiska Hanso Jacobs Land Rothsi Märt* (nim. 1, s.-ü. 239:9, l. 1007). Vrd. Puh *Viska* t. < ? vn *виска* 'ручей, рѣчущка, протокъ, проранъ, прорва, соединяющая рѣки и озера' (Даль I, 207).

b. Talunime lähtekohaks on eesti murretes kodunenud vene laensõna

Lunsepera t. Uniküla 1744 *Auf Plinske Matz Land Lusiper Diedrich* (VARKA, f. 274, nim. 11, s.-ü. 211, l. 1027); 1826 *Lusapera* (f. 1865, nim. 5, s.-ü. 30, l. 43). Kogu tartu murdes esineb sõna *luus*, g. *loosu, loosu kotus*; Wiedemann *loos*, g. *loosu, loos*, g. *loosi* (*loosik*) 'kleine, von höherem Lande umgebene Wiese'. Vrd. sm *luosa, luoso* 'rapakko, lätäkko; tulvavesilammikko' (SKES II). Tegemist on vanavene laenuga (vt. Must I, 149). Talunime esikomponenti ei saaks aga vististi vanast laensõnast lähtunuks pidada, sest selle genitiiv esineb *uu*-lisena. Ilmselt tugineb *Luuse*- hilisemale sõnavormile. Vrd. Rärp *luusna* 'vana kinnikasvanud jõekäär, mäda lohk', Plv *luusna* 'jõekäär', Kan *luutsnik* 'madal, veeloikudega maa', Võn *luutsna* 'jõekäär'; Wiedemann *luutsatus*, g. *luutsatuse* (d) (*luutsna, luusatus*) 'quellige Stelle im Morast (welche im Winter nie zufriert), sumpfiges Bachufer'. *Luusna* ja selle variandid on laenatud juba tänapäeva keelest (vt. Must I, 149). Vrd. vn *лужа, лужица* 'калуга, калюжа, лыва, застоивая вода, плоская яма, наполненная дождевою, снѣговою водою; лужавина, лужина' 'лужа, низменное мокрое мѣсто, мочажина', *лужник* 'лужина, болѣе обширное мокрое мѣсто, мочажинник' (Даль II, 271). Teiseks komponendiks *pera* ~ *perä* R, I, M, T, V.

Puustuse t. Koorvere (am. n. *Simka*). Vrd. Ote, Urv, Vas, Krl *Puustuse* t.; Ote *Puustusemäe* t.; TMr *Puustusevälja* t. < *puustus*, -e Trm, Kod, T, V 'söötis põld; tühi talu, hooletusse jäetud talu; vilets põld jne.' < вn *пустошь* 'nezaselennaja zemlja, dal'nij ot' selenija osobnjak', učastok' togo že vlad' B'lyca, no ne vhodjaščij, po dal'nosti svoej, v' nad' B'lj; pokinutyja nadolgo iz' -pod' sohi polja, zalez'j' (Daly III, 540; vt. Must I, 245—246; Pall, 191).

***Sotniku** t. Ahunapalu 1723 (meetrikaraamat) *Sotniki Hanso poig Johann* (f. 3172, nim. 2, s.-ü. 1, l. 74); 1826 *Sotnik* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:9, l. 29). Vt. Pall, 227: (Lüg, KJn, Plv) *so'žnik* 'tööjuhataja, ülevaataja', Wiedemann *sotnik 'Anführer (russ)' < вn *сотник* 'sadakonna ülem'. Vrd. Must I, 297; *Сотник* (Тупиков, 370).

Tatriku t. Mäletjärve 1805 *Tattriko Jürry* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 133d, l. 1); 1826 *Tattrik* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:15, l. 18) // Tamme 1790 *Tattriko Jacob* (f. 1411, nim. 1, s.-ü. 29, l. 2); 1826 *Tattrik* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 146:9, l. 13). Vrd. Puh, Urv *Tatriku* t. < *ta'rik* (-gu ~ -ku) Puh, Rõn, Ote, San, V 'tatar'; *tatrek*, g. *tatreku* (d), *ta'rik*, g. *ta'riku* (*tadrek*, *ta'd'rika*) 'Buchweizen' (Wiedemann) < вn *tatarka* 'ozimaja špenica' (Daly IV, 392). Lõuna-Eestis on see vana laensõna liitunud ik-sufiksiliste sõnade perega (vt. Must I, 311).

6. Artiklis on käsitletud 77 vaadeldaval territooriumil esinevat vene algupära asustuselast kohanime. Põhiline osa (42) nimedest tuleb ürikutes esmakordselt esile XVIII sajandil. XIX sajandist on 13 ja hilisemast ajast samuti 13 nime. Varasematest sajanditest on pärit ainult mõni üksik nimi. Nii tuleb XVII sajandi revisjonikirjades esmakordselt esile ainult 4 ja XVI sajandi omades 2 vene päritolu nime. XV, XIV ja XIII sajandist on igäühest pärit üks nimi, vastavalt *Rasina*, *Zalatško* ja *Kastre*.

Mõningad talu- ja lisanimed, nagu *Abeniku, *Ivani*, *Kliima*, *Kooskora*, *Kusma*, *Moloka*, *Paguta*, *Saava*, *Vasila* on tuntud mitmes külas. Osa nimedest (*Ivani*, *Kiisla*, *Konsa*, *Kriisa*, *Krisk, *Kusma*, *Muutra, *Oleski*, *Parve, *Puustuse*, *Saava*, *Sotniku, *Tepani, *Timuska, *Vasila*, *Vene) esinevad ka Põhja-Tartumaal.¹⁴ Üsna suurele vene päritolu talu- ja lisanimede hulga vaatamata on etnonüüm *vene* (*venik*) nende hulgas vähe esindatud. Vrd. *Vene t. *Rasina* 1805 *Wenne Peter* (f. 567, nim. 2, s.-ü. 140d, l. 1); 1826 *Wenne (Petroff Wassili)* (f. 1865, nim. 2, s.-ü. 147:16, l. 12). Lisanimena esineb *Vene* *Ahja-Kõnnus (1805), *Palukülas* (1744) ja *Võnnus* (1758). Vrd. Jõe, Hää, Saa, Ris, Kei, Hag, Rap, Jür, Trv, Hel *Veneküla* ~ *Vene* k. < ln., vrd. 1599 *Wenne Marcus* (P, 176). *Veniku. Leevi 1744 *Auf Wenniko Heño und dito Marts Land Rautseppa Peter* (VARKA, i. 274, nim. 9, s.-ü. 211, l. 823); 1758 *Auf Wennicko Henn u. Märts Land Rautseppa Peter* (nim. 1, s.-ü. 239:8, l. 973). Lisanimena esineb *Veniku* veel Päkstes (1744). < ln., vrd. *venik*, g. *venigu* Rõu 'venelane'; *veñnik*, g. *venñike* (d) 'Russin' (Wiedemann).

Kõige rohkem vene elemente leidub Ahja-Metsküla ja teda ümbritsevate külade Akste, Kärša, Imste, Ibaste, Lootvina ja Valgesoo talunimedes ning Tamme, Uniküla, Koorvere ja Pedaspää külas.

Lühendid

A. Kasutatud kirjanduse ja allikate lühendid

Baecklund = A. Baecklund, Personal Names in Medieval Velikij Novgorod I. Common Names. Stockholm, 1959.

Bfl. I = Est- und Livländische Brieflade. Eine Sammlung von Urkunden zur Adels- und Gütergeschichte Est- und Livlands, in Uebersetzungen und Auszügen. I. Th. Dänische und Ordenszeit. Hrsg. von F. G. Bunge und R. Toll, 1. Bd. Reval, 1856; 2. Bd. Reval, 1857.

Bienenstamm = M. Bienenstamm, Geographischer Abriss der drei deutschen Ostsee-Provinzen Russlands. Riga, 1826.

DL = Das Dorpater Land 1624—1627. Hrsg. O. Roslavlev. Wolfratshausen-Waldram, 1965.

ETO = H. Ligi, Eesti talurahva olukord ja klassivõitlus Liivi sõja ajal (1558—1561). Tallinn, 1961.

¹⁴ Vt. V. Pall, Vene elemente Põhja-Tartumaa toponüümikas. Emakeele Seltsi Aastaaraamat 16. Tallinn, 1970, lk. 147 jj.

- Förstemann** = E. Förstemann, Altdeutsches Namenbuch. I. Bd. Personennamen. Nordhausen, 1856.
- GUI** = H. Bruiningk, N. Busch, Livländische Güterurkunden. Bd. I. Riga, 1908.
- Heintze** = A. Heintze, Die deutschen Familiennamen geschichtlich, geographisch, sprachlich. Halle, 1908.
- Kettunen** = L. Kettunen, Etymologische Untersuchung über estnische Ortsnamen. Helsinki 1955.
- KK** = Keel ja Kirjandus.
- LMR** = Liivimaa 1638. a. maarevisjon. Eesti asustusala, I. Kaguosa. ENSV Riigi Keskarhiivi Tartu Osakonna Toimetused. Nr. 1 (7). Tartu, 1941.
- LVA** = Latvijas Valsts Arhivs, Rīgā.
- Mellin** = L. A. Mellin, Atlas von Liefland oder von den beyden Gouvernementen und Hertzogthümern Lief- und Ehistland und der Provinz Oesel. Riga und Leipzig, 1791—1798.
- Moor** = A. Moor, Peipsimaa etnilisest ajaloost. Tallinn, 1964.
- Must I, II** = M. Must, Vene-estli suhete kajastumine lõuna-estli murrete sõnavaras. Tallinn, 1954. (Käsikiri.)
- Mägiste EI** = J. Mägiste, Eestipäraseid isikunimesid. Akadeemilise Emakeele Seltsi Toimetused XVIII. Tartu, 1929.
- Mägiste ÄRL** = J. Mägiste, Äldre ryska länord i estniskan särskilt i det gamla estniska skriftspråket. Lund Universitets Årsskrift. N. F. Avd. 1, Bd. 55, № 1. Lund, 1962.
- Nissilä DALG** = V. Nissilä, Die Dorfnamen des alten lüdischen Gebiets. SUST 144. Helsinki, 1967.
- Nissilä Vir.** = V. Nissilä, Veneläisperiäisiä henkilönnimiä Itä-Karjalan paikannimistöissä. «Virittäjä» 1943.
- P** = Polska XVI wieku pog względem geograficzno-statystycznym. Tom XIII. Inflanty. Cz. 1. Wydali J. Jakubowski i J. Kordzikowski. Warszawa, 1915.
- Pall** = V. Pall, Põhja-Tartumaa kohanimed I. Tallinn, 1969.
- Rajandi** = E. Rajandi, Raamat liimedest, Tallinn 1966.
- Rücker** = E. Varep, C. G. Rückeri Liivimaa spetsiaalkaardist 1839. aastal. Tallinn, 1957.
- SbGEG** = Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft.
- SbGEG 22** = A. Westrén-Doll, Das Inventar der Starostei Dorpat im Jahre 1582. SbGEG, 1922.
- SbGEG 27** = F. Baron Stackelberg, Das älteste Wackenbuch der Wiek (1518—1544). SbGEG, 1927.
- SKES** = S. H. Toivonen, Suomen kielen etymologinen sanakirja I. Helsinki, 1955; Y. H. Toivonen, E. Itkonen, A. J. Joki, Suomen kielen etymologinen sanakirja II. Helsinki, 1958.
- SUST** = Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia.
- UAJ** = Ural-Altäische Jahrbücher.
- UB V** = Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten. Begründet von F. G. Bunge. Bd. V, hrsg. von F. G. Bunge.
- VARKA** = Vanade Aktide Riiklik Keskarhiiv Moskvast.
- WDK** = Wegekarte des Dorpat'schen Kreises mit den Kirchspiels und Gutsgrenzen. 1909.
- Wiedemann** = F. J. Wiedemann, Ehstnisch-deutsches Wörterbuch. St. Petersburg. 1891.

- Даль** = Вл. Даль, Толковый словарь живого великорусского языка I—IV. М., 1955.
- Морошкин** = М. Морошкин, Славянский именовослов или собрание славянских личных имен в алфавитном порядке. Санктпетербург, 1867.
- Петровский** = Н. А. Петровский, Словарь русских личных имен. М., 1966.
- Тупиков** = Н. М. Тупиков, Словарь древне-русских личных собственных имен. С.-Петербург, 1903.

B. Muud lühendid

am. n.	= ametlik nimi	ln.	= lisanimi
as.	= asundus	m.	= mõis
in.	= isikunimi	pn.	= perekonnanimi
k.	= küla	rk. n.	= rahvakeelne nimi
krjm.	= karjamõis	t.	= talu
krts.	= kõrts		

Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Keele ja Kirjanduse Instituut

Toimetuse saabunud
23. XI 1971

Я. СИММ

НЕКОТОРЫЕ РУССКИЕ ЭЛЕМЕНТЫ В НАЗВАНИЯХ ВЫННУСКИХ ПОСЕЛЕНИИ

Резюме

На территории Выннуского прихода люди жили уже в III тысячелетии до н. э. Это подтверждается большими археологическими находками в поселениях того периода Акали и Кулламяэ в низовьях р. Эмайыги. В III столетии н. э. заселение продвинулось до Вынну и Ляэнисте по р. Ахья. В общем же окрестности Вынну в первой половине I тысячелетия оставались редко заселенными. Совершенно не заселенной в IV—XIII веках была территория от р. Ахья к востоку, где простираются большие болота и леса.

Первые письменные сведения о поселениях рассматриваемой территории относятся к концу XIII века — упоминание о мызе Кастре. Приход Вынну отмечен впервые в 1360 году, но по всей вероятности он существовал уже в начале XIII столетия.

Большинство названий селений и хуторов имеет эстонское происхождение, но встречаются и некоторые русские элементы. О заселении русскими западного берега Чудского озера писали А. Моора и В. Мурел. Но и до XVIII века русские жили на западном берегу Чудского озера, интенсивное же заселение его русскими — выходцами из Латгалии, Новгородской и Тверской губерний — происходило все-таки в XVIII веке, после того как в 1721 году Эстляндия и Лифляндия были присоединены к России. Этот вывод подтверждается топонимикой поселений на территории распространения выннуского говора, потому что из 77 топонимов русского происхождения (+2 этнонима) к XVIII веку относятся 42, к XIX и XX векам — 26.

В ревизионных списках XVII века впервые встречаются только четыре и в ревизиях XVI века два названия русского происхождения. Из более раннего времени (XIII—XV века) известны только три названия.

В обзоре даны топонимы, которые происходят из русских личных имен или апеллятивов, по группам, во-первых, названия деревень и, во-вторых, названия хуторов. Последние в свою очередь распределены по группам. В первую (А) входят названия, происходящие из русских личных имен: а) источником названия хутора является только русское личное имя, б) звуковое соответствие названия хутора с личным именем не совсем ясно; ко второй группе (Б) относятся названия хуторов, произошедшие из апеллятивов: а) источником названия хутора является русский апеллятив, б) название хутора происходит из приспособленного в эстонских говорах русского заимствования.

*Институт языка и литературы
Академии наук Эстонской ССР*

Поступила в редакцию
23/XI 1971

J. SIMM

EINIGE RUSSISCHE ELEMENTE IN DEN ORTSNAMEN DER UMGEGEND VON VÖNNU

Zusammenfassung

Das Territorium der Vönnuschen Gemeinde war bereits im 3. Jahrtausend v. u. Z. besiedelt. Das bezeugen die bedeutenden archäologischen Funde in den Siedlungen Akali und Kullamäe am Unterlauf des Flusses Emajõgi. Im 3. Jh. u. Z. erweiterte sich die Siedlungszone dem Ahja-Fluß entlang bis Vönnu und Lääniste. Im allgemeinen aber verblieb die Umgegend von Vönnu in der ersten Hälfte des 1. Jahrtausends dünn besiedelt. Vollkommen menschenleer war im 4.—13. Jh. das Territorium östlich vom Ahja-Flusse, von ausgedehnten Wäldern und Sümpfen bedeckt.

Die ersten schriftlichen Belege, die Siedlungen der betrachteten Gegend betreffend, datieren aus dem Ende des 13. Jh., als das Gut Kastre erwähnt wird. Die Gemeinde Vönnu wird erstmalig in 1360 erwähnt, sie existierte aber höchst wahrscheinlich bereits am Anfang des 13. Jh.

Die meisten Ortschaften und Bauerngehöfte tragen Namen estnischen Ursprungs, doch werden auch russische Elemente angetroffen. Über die russischen Ansiedler des Westufers des Peipus-Sees haben A. Moora und V. Murel geschrieben; solche Ansiedler gab es dort auch vor dem 18. Jh., besonders intensiv wurde aber diese Einwanderung im 18. Jh., nachdem Estland und Livland in 1721 an Rußland gegangen waren. Dieser

Schluß wird durch die Toponymik auf dem Territorium des Võnnuschen Dialekts bekräftigt, da von den 77 Toponymen russischen Ursprungs (+2 Ethnonymen) 42 ins 18. Jh. fallen, und bloß 26 ins 19. und 20. Jh.

In den Revisionslisten des 17. Jh. finden sich nur vier, in denen des 16. Jh. nur zwei Ortsnamen russischen Ursprungs. Aus noch früherer Zeit (13.—15. Jh.) sind bloß drei Bezeichnungen bekannt.

Die Übersicht bringt Toponymen, die von russischen Eigennamen oder Appellativen herkommen, nach Dörfern und Gehöften gruppiert. Die letzteren werden wiederum in Gruppen eingeteilt. Zur ersten Gruppe (A) gehören russischen Eigennamen abstammende Ortsnamen: a) der Name basiert auf dem russischen Eigennamen allein, b) der klangmäßige Zusammenhang des Gehöftsnamens mit dem Eigennamen ist nicht ganz klar. Zur zweiten Gruppe (B) gehören von Appellativen stammende Gehöftsnamen: a) dem Gehöftsnamen liegt ein russisches Appellativum zugrunde, b) der Gehöftsnamen stammt von einem den estnischen Dialekten angepaßten russischen Lehnwort.

Institut für Sprache und Literatur
der Akademie der Wissenschaften der
Estnischen SSR

Eingegangen
am 23. Nov. 1971